

SZERKESZTŐI IRUDA

Belmagyar-utca 47-dik szám, hová a lap szellemi részét illető közlemények czimzendők.

AZ „ELLENEZÉK” ELŐFIZETÉSI DIJA:

Égész évre 16 frt. vagy 32 korona. Negyed évre 4 frt. vagy 8 korona. Félévre 8 frt. „ 16 korona. 1 hóra 1 frt 50 kr. vagy 3 korona.

Egyes szám ára 5 kr. vagy 10 fillér.

Megjelenik mindennap, kivéve a vasár- és ünnepnapokat.

Kéziratok nem adatnak vissza.

ELLENEZÉK.

POLITIKAI ÉS TÁRSADALMI NAPILAP.

KIADÓ-HIVATAL:

Kolozsvárt, Belközép-utca 38. szám.

HIRDETÉSI DIJAK:

Egy □ centiméternyi tér ára 4 kr. Gyárosok, kereskedők és iparosok árkedvezményben részesülnek. Reclam sora: 1 frt. Bélyegilleték minden hirdetés után 30 kr.

Nyilttérli cikkek:

garmand sora után 20 kr. fizetendő.

Ítélet napján.

A tegnap reggel 8 órára összehívott sajtóbíróság ma reggel 4 órákor vétkenek találta Popovics Aurelián és Román Miklós urakat és elítélte az első négy — a másodikokat egy évi államfogházra, néhány száz forint bírságra és a felmerült bünvádi költségek megtérítésére.

Hát nem szörnyűség ez?

A bűn, melyet ezen urak hazájuk ellen követtek: a Replika című nyomtatvány terjesztése. A Replika tartalma: igazság a törvények köztélő ereje ellen, igazság a fajgyűlölet főkeltésére, becsmérlése a magyarok hazájának, ocsmány megrágalmazása állami szervezetünk minden ágazatának, szemben szedett hazugságok nem létező okmányokra való hivatkozással — szóval egy arczatlanság és szenny, a milyenhez fogható országról, nemzetről, annak közgazgatásáról, justiciájáról, kulturájáról még soha meg nem jelent. A mennyi visszaélésről hazánk hírlapjai mióta sajtószabadságunk van, tudomást vettek, és azok is, melyekről nem vettek tudomást, és azok is, melyeket a gyűlölködő lélek felhúrozott fantáziával elég nemtelen volt kifundálni: mindez összevan itt gyűjtve a csendőrökről, a zsidókról, a közgyámokról, a közjegyzőkről, a főispánokról, az adóhivatalokról, az iskolákról, a törvényhozásról és az egész magyar nemzetről. Összegyűjtve, kiélezve koncentráva a furfangos és megrögzött gonosztervök módja szerint úgy, mintha minden képzelt és valódi visszaélés az oláhok megrontása — elnyomása — kifosztogatása és megsemmisítése okából követetett volna el. Ha egy csendőr durván bánt egy tolvajjal: ime magyar atrocitás a szegény román ember ellen. Ha egy adóárnok pénzét sikkasztott: ime a magyar rendszer igy fosztogatja a munkás román. Ha valahol az árva pénzét körül rendetlenség merült fel: ime a hatóságilag szervezett árvaszék a román árva kirablására. Ha tagosítás alkalmával a kihatási eljárásnál pörre került a dolog: ime a magyar bíróság 10—100 holdanként veszi el a román ember jó földjét és ajándékozza oda a tönkrement magyar nemességnek!

Minden és több ehhez hasonló rágalom nem szörnyűségi színen feltüntetve, hanem vakmerően generalizálva, mintha minden rendszer volna Magyarországon csak azért, hogy fenntartható legyen a magyarok faji — politikai és társadalmi hegemoniája. Minden megírva németül, franciául és oláhul és szétküldve több ezer példányban, tizenhét nagy ládában Párisba, Bukarestbe, Grécziába, Antwerpenbe és mit tudom én hová. Az is meg van ott írva, hogy az 1848-iki erdélyi — az 1848-iki pozsonyi — az 1865-iki erdélyi — és az 1868-iki pesti törvények az unióról nem törvényes törvények, mert azok részben egy feudális országyűlés által hozattak és a román nemzet hozzászólásával nélkül. Ezekkel szemben a Balázsfalván 1848-ban a compu libertatén hozott dekretumok és az 1863—64-iki nagy-szebeni Lejdtag határozatai bírnak előttük törvény erevel.

Nem folytatom. Láttam ismeretterjesztő lexikonokat a jogtudomány — a politika — a mezőgazdaság — a természetrajz köréből. Hanem hogy a piszoknak is legyen lexiconja — ezt az irodalmi vívmányt az oláh kultúrának köszönheti a haladó emberiség.

A Replika inkriminált fejezeteinek felolvasása órákat vett igénybe. Meg-megújuló főlháborodással hallgatta azt végig a magyar közönség. Én pedig órákig azon tűnődtem, hogy mit fog arra felelni Jeszenszky Sándor főügyési helyettes, a kire ezen izgalmas órákban Magyarország becsültének megvédése van bízva. Lehet-e, tud-e a megrágalmazás hangján kívül más hangot is megszólaltatni? Van-e, lehet-e annyi ereje, hogy elfojtsa önmagában a főlzaklatott indulatok haragvó szenvedélyét, hogy józan logikai érveket használjon ott, hol az ártatlanul meggyalázott nemzeti önértetnek legméltóbb és legtermészetesebb hangja egy hatalmas pontfőttésnek elosztatása volna?

Valóban a vádhatóság feladata súlyos volt. Nem az ítélet esélyei miatt; hiszen a törvénytörés annyira brutális, hogy a tárgyalás eredménye iránt kétség nem lehetett. De súlyos volt a feladat, mert az ügyész beszédében a nemzeti becsületnek, a nemzeti önértetnek, a nemzeti méltóságnak megzavart egyensúlyt keresett és várt kiegyenlítést. Aggodalmaskodva vártuk, lestük, reméltük gya-

lázatosan meghurcolt hazánk számára az elégtételt. Elégtételt nem az által, hogy egy-két ficsor tömlőcbe kerül, hanem egy magassabb erkölcsi elégtételt, mely enyhítőleg és csillapítólag hasson a szenvedélyek főlkor-bácólt hullámainra.

Ezt az elégtételt fényesen megszerezte a magyar nemzetnek Jeszenszky Sándor főügyési helyettes. Isten áldja meg érte. A kötelesség tudásának azért a nem közönséges, fokáért, mellyel az oláh kérdést gyökereiben tanulmányozta; azért a nemesen lángoló hazaszeretetért, mely minden szavában a költészetet magasztosságával égett és gyújtott, az érvelésnek azon erős phalanxáért, melyen porrá zúzdva semmisült meg a csuf rágalomnak minden ostromtötte. E ragyogó szónoklatnak politikai tartalmaért, esztetikai formájáért, velőig ható argumentumaiért jogi alaposágáért — a szívnek, a léleknek, az elmének ezen hazafias munkájáért áldja meg az isten Jeszenszky Sándort. A szónoklat legjobb fegyverei álltak a maradandó beszédben csatásorba. A tudásnak, a tehetségnek, a kötelességérzetnek, a hazafiságnak és fajszeretnek e briliáns megnyilatkozása igézet alatt tartotta a bíróságot, az esküdteket, a közönséget egyaránt.

Az ígérzetnek ezen hatása alól a vádlottak és védők sem tudtak menekülni.

Zavaruk szemmel látható. Arczizmaik rángatóznak. Színtük halovány. Hogy az ítélet lesajto les: arra talán el voltak készülve. De, hogy halálos ítéletet kapjanak — nem a bíróságtól, hanem — egy beszédől, hogy végképp megsemmisüljenek egy magyar ember ügyvelelőnek másfél órai remek termelésé al-tal: ez őket készületlenül találta. Az egyik vádlott védekezése lapos, színtelen és a meggyőződés erejének hiányában szikálkódó volt. A másik vádlott meg sem kísértette a védekezést. No hanem a védők...

Mudrony Pál a híres panszláv és valami Petrovis, a nem híres délszláv. Ezek voltak a védők. Egy tót a javából és egy szerb a gyengéjéből. E tárgyalás tehát arra volt hivatva, hogy épen Kolozsváron dokumentálja az elégtétlen és háborgó és lázadással fenyegető nemzetiségek testvéri egyetértését és harci Bereitschaftját a gyűlölt magyar iga ellen.

Mondjuk ki tartózkodás nélkül: a kép, melyet nyújtottak igen-igen szánandó volt. Egyfelől Jeszenszky a magyar állam képviselőjében, másfelől az említett urak a panszlavizmus és pánurománizmus képviselőjében. Amott a tehetség, itt a korlátolttság; amott az igazság, itt a hazugság; amott a jognak fensége, itt a rágalomnak gonoszsága; amott tudás, itt butaság. Így váltakozott e terem-ben a fény és árny ezen emlékeztető éjszakának esti és hajnali színtüklésében. Az a készületlenség, az a politikai és jogi műveletlenség, az a malom alatti felfogás, az ismeretnek, az eredetiségnek, a látkörnek az a teljes hiánya, mely a védelemben megszólalt, csaknem bosszantó volt. Eltörpülve az ellenérvek súlyától, feldokolva a politikai szennynek azon áradatában, melynek zilipjeit ok nyitották fel: vergődtek, kapkodtak, hebegtek, kereszték a menekülésnek ösvényét, és miként a légy a pókhálóban, minden mozdulatukkal újabb burkot csavartak maguk körül. Valóban szánandók voltak.

Nekem, ki az erőt becsülni szoktam az ellenségénél is, ez a látvány rosszul esett. Némelykor úgy tetézett, hogy ezeket a gyengéket megverni, talán izléstelennek. Erőinknek tudatában talán nem is volna szabad harezra kelni velük. Kerestem a meggyőző-dés erejét, a hitnek büszségét, a rajongásnak vakságát, hogy fődözhessek fel e védelemben tiszteletré méltó vonásokat is. Hitem, hogy egyéb nem, legalább a fajszeretet fog elementáris hatalommal megnyilatkozni. De Mudrony ur komikus volt. Egyszerűen komikus. Egy operette alak a Tallérossy Zebulonok tótérzelmű fajtájából. A másik pedig senki sem volt. Még komikus sem volt.

De hát ezt a kérdést mégis csak el kellett dönteni. Nem tudtak védekezni, de el tudták követni a bűnt. Hát lakoljanak! A kigyónak nem a feje van szétzúzva, csak a farka van levágva. Várjuk a Memorandum tárgyalását.

BARTHA MIKLOS.

Dr. Jeszenszky Sándor vád-beszéde.

Bizonyára még emlékezni fog a t. Esküdt urak! mindegyike, arra a szomszéd román királyság társadalmi kö-reiben alig két-három éve megindult mozgalomra, melynek nyílt és beval-lott célja: az összes — mintők mond-ják — elnyomatás alatt élő és leigá-zott román testvéreik főlzabadtítása és egyesítése

Ez, az ugynevezett román „Liga” programja.

E szerint tehát a román „Liga” maga elé tűzött főladatát, cél-ját és hivatását a román királyságon kívül, azaz: Magyarországon, Ausztr-riában, a Balkán tartományokban és az Oroszország által Romániától elsza-kitott Bessarabiában szétszórva és nem a maga nemzeti államának kormány-zása alatt élő, s ezért elnyomott ro-mánok főlzabadtítása és egyesítése ké-pezné.

Azonban nagyon csalódnék a ki azt hinné, mintha ez az összes elnyo-matás ez idegen uralom alatt élő ro-mánok főlzabadtításának s egyesítésé-nek nagy problémáját főladatául maga elé kitűző „Liga”, a magyar ki-rályságban élő testvéreink, vagyis a mi románjainkon kívül fajrokonainak bár-mely más töredékével csak legkevés-bé is törődne, vagy azok sorsát, nem-zeti fejlődését, jövőjét főlkarolni érde-mesnek, szükségesnek tartaná. — Nem! a „Liga” nem gondol Ausztriában, Szer-biában, Macedoniában szintén nagyobb tömegekben élő fajrokonai; nincs egy kárhóztató szava a még csak más-fél évtized előtt is Románia kiegészít-ő részének az orosz által elszakított Bessarabiának, tüzei, vassal és kan-csukával folytatott eloroszosítása miatt. A „Liga” nem hallja az elszakított Bessarabia román parasztjainak jajki-áltásait, kiket tizezernyi tömegekben vernek ki otthonokból, hogy ily fal-kákban kergessék a Kaukázus hegy-segei közé, s elnéptelennített falvaikba azután kőzökök telepítsenek le he-lyettük. A „Liga” néma marad annak a romániai felsőlházi tagnak a pana-szára, ki ezt az oroszítást azzal jel-lemzi: ha Bessarabiában azt merné még valaki mondani magáról, hogy ő ro-mán, azt addig ütlegelnék a 7 águ kancsukával, míg nem összerogyna a pattogó ütések fájdalma alatt. — A „Liga” szemet huny ama tény előtt, hogy Bessarabia hatszázezer románjá-nak ma már nincs egyetlen román is-kolája, nincs egy román papja, s hogy semmiféle román nyomtatvány nem juthat át a szerencsétlen tartomány határain, s egészen természetesen tart-já, hogy azt a szegény román parasz-tot, ki betörött ablakát vakmerő volt történetesen román újságpapírossal be-ragasztani — ezért börtönbe hurcolják.

Az elnyomott románok főlzabadi-tására alakult ligának, a velük csak az imént is közös hazában élő, tölték csak az imént elszakított testvéreik szabadsága, nemzetisége, nyelve, va-gyona megsemmisítésére használt durva erőszaknak e kegyetlen s rendszeres támadásai miatt, nincs egy kárhóztató szava, nincs egy rosszaló, de még ki-fogásoló megjegyzése sem. — Pedig képzeltethető-e az elnyomott testvéreik nemzetiségi érdekeit főlkarolni vágyó román társadalom érzelmi világában természetzerűbb, indokoltabb, jogosul-tabb törekvés, e megsemmisítésnek ki-tett testvéreik nemzeti érdekeinek főlkarolásánál, megvédelmezésénél, midőn annak főlkarolását, megvédelmezését nem csupán a faji közösség, de egy magasabb, nemesebb, általánosabb ér-dek, az emberiség felebaráti érzelme is parancsolná?

Es ha ezek után szembe állítják t. Esküdt urak! egyrészt ennek a Romániában megindult társadalmi moz-galomnak bevezetőleg vázolt célját, másrészt pedig most ecsetelt maga-tartását e szerencsétlen — és igazán

elnyomott — románok nemzetiségi meg-semmisítésére irányuló orosz kormány-zati intézkedésekkel, melyek valódisá-gáért a román törvényhozás egy tag-jának Soimescu senatornak, tehát elégé hiteles személynak a könyve kezeske-dik: vajjon férhet-e a kétségnek leg-halványabb árnyéka is ahhoz, hogy a bessarabiai románok sorsa fölött ma-kacsul szemet hunyó ligának igaz-e, őszinte-e, becsületes-e, elnyomatás alatt álló összes román testvéreik főlzaba-dítására irányuló törekvése?

Vajjon ez a magatartás nem szol-gáltatja-e legkézzelfoghatóbb bizonyi-tékat annak, hogy e mozgalomnak az elnyomatás alatt élő románok főlzaba-dítására irányuló törekvése egy nagy falsom, egy nagy valótlanság, mely az összetartozandóságnak csak az imént szétszakított kötelékénél fogva velük a legszorosabb viszonyban álló fajroko-naik nemzetiségének megsemmisítésé-árán, zsoldjába szegődik, zsoldjába áll még a legkegyetlenebb zsarnokság-nak is?

Népeket egyesítő mozgalmat — a történetet hívom tanúságul — át-látszóan ravaszabb, álnokabb ennél mindjárt kiindulási pontjában, hamisabb hazugabb alapokra még nem fektet-tek soha!

De t. Esküdt urak! ez utóvégre csak negatív oldala annak a képnek, melyet e mozgalom élénk tüntet. És ha már ez is alkalmas megbotránko-ztatni minden becsületes ember igazság-érzetét: úgy mit szóljak a kép posi-tív oldaláról, mit szóljak a hazugság-tól szinte duzzadó kiindulási alpnak célzatáról, gyakorlati megvalósításá-ról, midőn az szétszórva és nemzeti-ségi érdekeinek megóvása szempontjából mindenütt kedvezőtlenebb visz-o-nyok közt élő többi románok érdekei-vel nem gondolva, épen a legszabadabb románoknak, egyes egyedül és csakis a mi velünk, mindenkiben egyenlő jo-gokat és szabadságokat élvező, román-jainknak főlzabadtítását tűzte ki célul s ezek örve alatt ezután egyenesen a magyar korona országainak területe in-tegritása ellen tör.

Mert az az előkelő román forrás, melyre előbb hivatkoztam, bátran, nyil-tan, de óvlag figyelmeztette a román-okat e mozgalomról származó, szinte kétségtelen megsemmisülés veszélyei-re, egyszerűsminde leleplezi a mozgalom valódi és igazi célját, az annak élé-résére használt módszerrel együtt s kimondja: hogy a román Irredenta mozgalma egyesegedül s kizárólag csakis Magyarországot, a magyar állam ellen és pedig annak egy része t. i. Erdély elhódítására irányul, mert már sikerült az Irredenta körében általá-nosan elterjesztetni, elfogadtatni, a ke-délyeket megnyerni annak a nézetnek, hogy Erdély Románia által megszerze-hető, hogy Erdély Magyarországtól el-szakítható s Romániával egyesíthető, de csupán szláv támogatással, szláv segítségével.

A mit pedig ez az előkelő román politikus mond, a mit ez leleplez, föl-tár s melyet Jonescu volt már közok-tatásügyi miniszter egy iratában szin-tén megerősít: mind ezt tételről té-telre, gondolatról gondolatra, ama tö-rekvésekkel a legteljesebb összhangban főlaláljuk az iocriminált nyomtatvány-ban, melynek terjesztésére a vádlottak Magyarország e hűtlen fia, nemcsak az ország határain belül, de fordítás útján Európa nagy nemzetek körében is vállalkoztak

E könyv, Magyarország halálos el-lenségeinek könyve, mely a magyar nemzet becsületét, tisztességét, mult-ját, nemzeti életének minden nyilvánu-lását, állami szervezetének, kormány-zatának minden ágát, eddig nem is-mert szenvedéllyel a leghazugabb rá-galmak költése, megtörtént tényeknek hamis színben főlöntetése, gonosz roz-szakaratu elferdítése által beszennyezi s míg egyrészt kétségtelen szinte ké-zzelfogható bizonyítéka az említett ro-

mán politikusok által főlárt törekvé-seknek; másrészt valóban megdöb-bentő tanúsága, a magyar állam s an-nak területi integritása ellen nemcsak tényleg forralt, de mint a terjesztés ténye bizonyítja, immár megis indított üzemeknek.

S hogy azoknak a román politi-kusoknak a véleménye mennyire he-lyes és igaz, ezt legjobban bizonyítja az incriminált könyvhöz csatolt etno-grafiai térkép, melyen a román fajlak-ta összes területek kitüntetésénél a 600.000 román által lakott Bessara-biát egészen hiába keresnők. Amatér-kép szerint e tartományt egyetlenegy román sem lakja.

Ha tehát az összes románok egye-sítésére alakult „Liga” és az ezzel pár-huzamosan működő Irredentam törö-dik az ott lakó románok sorsával; ugy-e könyv engedelmes szerzői, egy lé-péssel már tovább mentek s kitaszítva ott lakó fajrokonait a románáság ér-dekéről, őket már egyenesen oda-ajándékozzák, — Oroszország karjaiba dobják.

De miért is foglalkozom ily nem-leges természetű adatokkal midőn e könyv szerzői, s az ő szolgálatukban annak terjesztői, világosan leplezetle-nül, minden félrevezetés kizárásával ki is mondják compact betűkkel hirdetik: hogy a magyar románok az alkotmá-nyos Magyarország polgárai „inkább hajlandók oroszok lenni, mint magya-rok.” Inkább az orosz zsarnokság alatt-való mint a szabad Magyarország pol-gárai!

És ezt a magyarországi román egyetemi ifjuság mondaná! — ifju-ság mely mindenkor s mindenütt a sza-badságnak, a haladásnak harcosai; és sehol és soha a zsarnokság zsoldosa.

Nem t. Esküdt urak! így a ma-gyarországi román ifjuság nem beszél, nem beszélhet, s én megvédem őket önrágalmazásuknak ép annyiba meg-semmisítő mint botor vádjától, ők csak abban lehetnek bűnösök, hogy könnyel-műen, tudatlanul, gonoszok által törbe ejtve, elcsábítva és megalasztva odaad-ták a nyűköt, mellyel azután nemcsak Magyarország, de Románia közös ellen-ségeinek is néhány jól megfizetett s ki-tartott bérencze, rutul visszaélt.

És most fölteszem tisztelt esküdt urak! a kérdést miké lehet előkészí-teni, hogyan lehet szolgálni, a szláv segély útján elérhetni vélt végcélát Erdélynek Romániával való „egyesítését”?

Hát ugy a mint erre a vádlottak az általuk terjesztett nyomtatványban a feleletet megadták, úgy a mint erre a terjesztés ténye által az első lépést megtették; t. i. megtámadni azokat a törvényeket, melyeknek Magyarország területi egysége mint alapon nyug-szik; megtámadni érvényességét, a ma-gyar állam területi egységét, legsarka-latosabban biztosító unió törvénynek, az 1848. évi kolozsvári I-6 és az uniót szabályzó 1868: 43. t. cz.-nek; két-ségbevonni az egyesítés kimondására való jogosultságát az 1848-iki kolozs-vári és az 1865-iki pesti országgyűlés-nél; e törvényt a románokra nézve örökké igazságtalannak, örökké erőszakosnak, örökké érvénytelennek, a ro-mánok kizárásával keletkezettnek nyilatkoztatni ki és így a törvényes kap-csolatnak azt a viszonyát, mely Erdélyt ma Magyarországgal egybeforrasztja a románokra nézve a kötelező erő min-den híjjával levőnek nyilvánítani; — tiltakozni az egyesülés törvénybe ík-tatása ellen, mert az 1848-iki törvé-nyesen összehívott erdélyi országgyű-lés törvényének egy Balázsfalvára ösz-szesűdött néptömeg ellentűnk össze-eküdt vezetői ellentmondani me-részkedtek s ezért állítani, hogy az alaptörvényileg konstituált törvényho-zás szervezete egy jelentőségű a ro-mán faj és nép jogainak lábbal ti-prásával; — hirdetni, hogy a törvényileg kimondott egyesülés a románáság élete ellen intézett egyenes

merénylet; s megfenyegetni merni a magyar államot, hogy a románok ezt az örökké igazságtalan a a románság eltiprását célzó egyesülést soha sem fogják elfeledni s ezért majd a közelgő leszámlolás napján elégtételt kérnek s ha kell nemzeti szabadságuk kivívására ért vért és életet is készségesen áldoznak: ez t. Esküdt urak! oly nyílt forradalmi, a magyar állam egységének, létének egyenes megdöntésére irányuló forradalmi törekvés, melylyel szemben vitatkoznak, érvelésnek nincs helye. — Mert szervezeten államnak ily támadással szemben csak egy méltó fegyvere, csak egy méltó válasza van, melyet az önvédelem kényszerűsége ad kezébe, s ez: az ily fölforgató támadások, ily romboló törekvések nyilvánulásán minden könyörület nélkül való leverése, azok gyökereiben való megsemmisítése, kiirtása és teljes szétmorzsolása.

E tanokat hirdetni; e tanokat nyomtatvány útján terjesztetni, azok terjesztésére közreműködni, a széthúzó elemek ellenállását fokozni, azok erejét megszilárdítani s mindezt azért s mindezt azon célból, hogy Magyarországnak Erdélyvel való egyesítése törvénytelennek, érvénytelennek nyilváníttassék és ezáltal az elválaszthatlan állami összetartozásnak az egybeesőrt s mindnyájunk által örökidőkre szétszakíthatatlannak tartott közösségnek érzete, a már évek óta ugy is folyton és szüntelen nélkül izgatott román honfitársaink kebelében megingattassék, megdöntessék, kiirtassék, hogy a románok érzelmi világából az állami közösség érzetének utolsó gyökérszála is kiszakíttassanak: ez t. Esküdt urak! bünyösége a vádlottaknak, mert ez a Btkv. 173. §-ba átkozó és büntetendő megtámadás képezi az 1848. évi kolozsvári I. és 1868. évi 43. t. cz. kötelező erejének, melynek nyomtatvány terjesztése által elkövetett megtámadását a 171. §. világosan tiltja.

En uraim! mellőzöm a törvények iránti engedetlenségből, a minden állampolgárt egyaránt kötelező törvények iránti engedelmisségnek megtámadásából, a törvény kötelező erejének el nem ismeréséből, egy szóval a törvény és a jog uralmának megtámadásából eredő veszélyeknek, előttem mint a törvény őre előtt, annyira kinalkozó ecsetelését, a melyek ha uralomra jutnak, az államok meguktól széthulló darabokká válnak; én mellőzöm a törvényhozás jogának, a törvényes állapotnak és így az egész jogrendnek megtámadásából keletkező veszélyeknek rajzolatát; nem tárom föl Önök előtt a bomlásnak, a fölözésnek azt a képét, mely a törvények kútforrásától, a törvényhozástól és az alkotmánytól megtagadják az elismerést: mert hiszen a midőn ennek, a magyar állam egységét, szerkesztését biztosító két alap-törvénynek a megtámadásáról van szó, akkor Önök minden vonatkozásában önként s azonnal átérzik, az én gyönge szavam nélkül is a törvények megtámadásából eredő összes veszélyeket, és mint e hazának most bírói tisztet gyakorló hű fia, egyszerűen azonnal azt is fölismerek, átértik: hogy a most megtámadott törvényeket megvédeni, azok erejét, épségét, törvényszerűségét reáldozni soha meg nem ingatható határozottsággal és szilárdsággal, — bármely irányból jövő támadással szemben megoltalmazni, a maguk teljes erejében s épségében föntartani, legfőbb, legelső és legtermészetesebb kötelességük.

Mert Erdélynek, a vádlottak által terjesztett nyomtatvány értelmében megteremtett autonómiájá, függetlenítése, a magyar állam mai szerkesztésének e tanok értelmében való megbolygatása, az első lépés volna nemcsak a magyar állam testéből való teljes kiválásra, hanem az, következésményeiben előbb vagy utóbb arra a Romániára való egyesülési törekvésekre vezetne, melyet a vádlottak a terjesztés által már is nyílt végeztélül tüztek ki. Mert ők azt hiszik — s talán nem minden alap nélkül: ha Erdély magára áll, ha Magyarországgal való egységes szilárd kapcsolata meglazul, megbomlik, és ezt a természetes támpontját elveszti, hogy akkor — nehezemre esik ki mondani — e föld megszűnt magyar föld lenni, hogy akkor e föld román föld lesz, — és azután csak idő kérdése, vajjon ez országrész, e hazafiat-

lan törekvések teljes diadalra jutásával meddig bírja még dacolni, meddig bírja még ellenállani annak a vonzerőnek, melyet, egy közvetlen szomszédságában álló tetterős, társadalmi nyilvánulásaiban agresszív nemzeti állam életének hatása reá gyakorol.

En most ismét azt kértem t. Esküdt urak! mikép lehet leginkább meggyerni a kedélyeket ennek a nagy vég-célnek; melyly e megindított mozgalom hullámainak kiterjesztésére, erejének fokozására, a legalkalmasabb, a legkínálkozóbb mód és eszköz, melynek segítségével a megindított mozgalom napirenden tartani, annak egy Romániában, mint e hazában román honfitársaink körében új híveket toborozni, e törekvéseket majdan megérelelni, gyarapítani és föltámasztani leginkább lehet?

Hát erre ismét csak az az út és mód szolgál egyedül, melyet a vádlottak által terjesztett nyomtatvány követ. T. i. először is lefesteni a magyar nemzetet — mert a könyv német, francia, olasz és angol fordítása Európának is szól — mint a civilizációra teljesen alkalmatlan, ma is egészen barbár, csak rombolni képes Kelet-Európa művelődését, haladását veszélyeztető megakadályozó hun-mongol népsopredékét, mely fölött az az 1000 év, mióta itt a civilizáció szégyenére bitorolja a „művelt“ „római ivadék“ közvetlen szomszédsága dacára is, egészen nyomtalanul telt el. Azután feltüntetni Magyarországot, mint a nemzetiségek irányában teljes szabadsággal, állami asistentia mellett gyakorlati önkénynek, jogtalanságnak és erőszaknak oly klasszikus földjét, melyről a civilizált világ halvány fogalommal sem bírhat. Mert a vádlottak által terjesztett nyomtatvány szerint itt a kiváltságos magyar a legégbekiáltóbb bűnök is büntetlenül követheti el s azokért a román mindig hasztalan keres bárhol is oltalmat és orvoslást. Mert a magyar államban, kezdve az alkotmányos jogok gyakorlásától, a választási törvénytől, az államigazgatás minden ágá, a közoktatás, a törvénykezés, a közigazgatás, a közbiztonság, sőt az egyház is, szóval mindaz, a mi másutt a nép szellemi, vagyoni életének istápolására szolgál, az itt mind arra irányul, hogy a románok nemzetisége, nyelve, művelődése, vallása, vagyoni fejlődése a legzsarnokabb módon elnyomassék, lábba tiporassék.

En elnyomója népeinek a magyar, mikor az ide betelepített idegeneknek oly jogokat, szabadságokat, kiváltságokat adott, milyennel maga sem bír? — Megfosztja nyelvétől az itt élő nemzetiségeket, mikor 1000 évi együttléte után a románok százazrekre menő tömegei között nyoma sincs a magyar nyelvnek; míg más államok tizedrész annyi idő alatt is teljesen elenyésztették, összeolvastották, vagy fölcsívták magukba a rájuk néző idegen népfajokat? — Lehet itt ép elmével a románok nyelvének elnyomásáról beszélni, midőn a statisztika bizonyítja, hogy a románoknak csak 6 százaléka tud magyarul és 94 százaléka előtt teljesen ismeretlen az állam nyelve? Hát ez az egy tény már egymagában is nem szóló bizonyítéka annak, hogy itt az Európaszerte ércztrombitával kúrtolt erőszakos magyarosítás, mely a megindított mozgalomnak egyik legnagyobb ütőkártyája a legaljasabb hazugság.

S mert nem törekedtünk a multban a nemzetiségek beolvadására, s vezérgondolatul mint mindig s mindennél ugy a nyelvhasználat terén is a szabadság eszméjét követtük, szóval mert szabadságunk s becsületességünkben jóhiszeműek voltunk most ez fegyver, államunk szétbontására használt fegyver legyen ellentünk?

Számla alapítják támadásaikat, mikor a románság az ország lakosságának 17 százaléka; vagy ősi származás alapján táplálnak igényeket a kilencszázados magyar királysággal szemben? mikor az ősi származás a komoly tudomány tanítása szerint megmosolyogni való naiv mese. Erőszakos magyarosításról költenek rémes törtérikat, mikor százakra megy az oly közösségek száma, melyeknek ez előtt tiszta magyar lakossága ma már teljesen elfeledte nyelvét s oláhokodott? erőszakos magyarosításra mutat az, hogy akad

és pedig nem egy itt Magyarországon felnőtt, megöregedett, az intelligens posztályhoz tartozó ember, a ki nem tudja az állam nyelvét? Megfélemlítéséről, elnyomásról panaszkodnak? és rendszeresen megtagadják a bíróság és eskütszék előtt az állam nyelvének jogosultságát, s még azok is, kik tudnak magyarul, mernek dacolni a törvényvel, mernek dacolni a magyar állammal s a világért sem szólnának egy szót se magyarul, csakhogy anyivánosság előtt is tüntethessenek azzal, hogy megtagadják az állam nyelvétől az elismerést.

Van arra példa t. Esküdt urak a föld kerekességének bármely civilisált államában, hogy valamely országnak az intelligens nép osztályához tartozó polgárai ne ismerjék és szűkségtehetnek merjék nyilvánítani, vagy ha beszélnek, úgy megtagadni merjék az állam nyelvének ismeretét, az államét, melyben születtek, fölnevelkedtek, élnek, boldogulásukat találják, s melynek engedelmisséggel tartozó polgárai? És a midőn megtagadják az elismerést az állam nyelvétől, s annak követelmését igazságtalanságnak, jogtalanságnak nyilvánítják, van lelkiismeretük pirulás nélkül a szélrózsa minden irányában, még azt is hirdetni, hogy az az állam, melylyel egy hajuk szálának megörbülése nélkül így mernek dacolni, így mernek paozkálni, hogy az az állam megfosztja nyelvétől a nemzetiségeket, zsarnokoskodik felettük, s a román nemzetiséget kegyetlenül irtja és tiporja? És a mily arcátlanúság ez a pirulás nélkül hirdetett vád, ép oly otromba, oly együgyű az az indoklás is, melylyel az állam nyelve irányában elkövetett daczos magatartásukat igazolni igyekeznek.

A magyar nyelv ismerete, kivételtetve őket nemzetiségükből; így hangzik az együgyű korlátoltság érvelése. Hát ugyan nem beszélünk-e mi is s nem beszélnek-e ők is, anyanyelvükön kívül más nyelven is, s elvezítettük-e azért akár mi, akár pedig ők nemzetiségünket? Nem rendelt-e el a magyar állam, a magyar nyelv oktatása mellett egyszerűen a német nyelv kötelező oktatását is? Hát — a mi felelet egyuttal, sokszor fölhangyorgatott sovínizmusunkra is, most majd ki fognak vetköztetni minket nemzetiségükből?

Nem tanulni magyarul, ellentállani legmakacsabbul a magyar nyelv terjedésének, de azért mindenből bő részt követelni, mindenben nemzetiségi érdekeik legmelegebb istápolását kívánni a magyar államtól: ez a vádlottak által terjesztett nyomtatványok egy további bölcsesség maximuma. S mivel a magyar állam iránti táplált ellenséges érzületből, a magyar állam iránti daczolásból nem akarnak beszélni magyarul: akkor igazságtalannak, a román értelmiség elnyomójának, üldözöjének nyilvánítatik a magyar állam, mert a magyarul nem tanuló, magyarul nem tudó, vagy beszélni nem akaró románoknak nem ad hivatalt. Hát ugyan a vádlottak által terjesztett nyomtatvány szerint a földi jólétnek és boldogságnak egyedül hazája Románia, adna-e hivatalt annak a polgárnak, a ki nem tud, a ki nem tanul meg, vagy ha tud, nem hajlandó a román nyelvet Románia állam nyelvének elismerni? A ki Romániában így merné magát viselni, azt mint beteg először is megfigyelés alá helyeznék s ha kitűnnék, hogy nem beteg de valami más egyéb, akkor tudom bőségesen elegendő időt adnának neki Románia szuverenitásának hatalma fölött való elmélkedésekre. Ami azonban Romániában törtélt, az Magyarországon e könyv terjesztésének ajkán jogos és igazságos követelés, s egyezersmind alap arra, hogy nemzetünk a román értelmiség mellőzése miatt galádul megrálgalmazassék. És ez a saját honpolgárai által a bel-földön agyonragalmazott, a külföld előtt pelengérré állított Magyarország, hogyan réselteti ez igazságos követelést is hű román fiait a közhatalom gyakorlásában? Ugy hogy a felső bíróságoknál 14-et, az első folyamodású bíróságoknál 144-et s a közigazgatásnál e könyv adatai szerint is 438-at alkalmaz.

De végül most sorra t. Esküdt urak! a vádlottak által terjesztett nyomtatványok kimagasló fejezeteit. Lássuk azt a módszert, melyet e könyv terjesztői a magyar állam eddig követett nemzetiségi politikájának helyes mederbe való terelése s a románok és magyarok közötti egyetértés, összetartás előmozdítása céljából szükségesnek tartanak követni. E nyomtatvány a románok és magyarok közötti egyetértés s összetartás előmozdítására, a leginkább célra vezető eszköznek első sorban azt tekint: hogy kimutatni igyekezik, miszerint a magyar állam üldözi a román egyházat, alázza annak autonómiáját és a románok adóinak millióit nyomorult szá-

ezer forintot dob oda a román egyháznak, hogy a legbusásabban jutalmazhasson, mindent, a mi magyar.

A román egyház pedig ugy üldöztetik t. Esküdt urak! hogy a magyar állam alkotmányának visszaállítása után, mindjárt 1868-ban legelső teendő közé sorozta a görkeleti román egyházat, a karloviczi szerb és így a románokra nézve idegen, mert szláv-patriarchatus befolyása alul, mely alatt addig állott, törvényileg fölállítani.

Az egyház autonómiáját pedig azzal ásta alá, hogy a püspöki székek betöltését a király kinevezéséről teszi függővé.

Hát Romániában ez nincs-e ép ugy, s nem nevezi-e ki nálunk a király a rom. kath. püspököket is? de a mi ott s minden más országban s más hitfelekezettel szemben természetes joga a koronának, az a magyar államban sérelem és aláássza a románok autonómiájának.

Valóban az is, mintha a román egyház csak a „nekik odadobott“ 100,000 forinttal segélyeztetésnek, mert a költségvetésben a görög egyházak segélyezésére évről-évre, mindjárt 199 ezer forint szerepel, és a románok millióit oda dobott a „nyomorult“ összeg eddig 5.197.000 forintot tesz ki.

Végül pedig arra a vádra, hogy a magyar állam mily busásan látja el pénzzel mind azt a mi magyar, s viszont mily mostoha elbánásban részesíti nemzetiségeit, azt hiszem elegendő feleletet szolgáltat állami költségvetésünk két adatának egymással való pusztá szembeállításával is. — Az egyik a román a másik a református egyházak segélyezésére adott összeg.

A magyar állam a román egyházakat, melyeknek hívei kizárólag román ajkúak, mint láttuk évi 199.000 forinttal, a református egyházakat pedig, melyek hívei kizárólag magyarok, évi 73.000 forinttal segélyezi. De ennek dacára is a vádlottak által terjesztett nyomtatvány fennen hirdeti, hogy a magyar állam a román egyházat üldözi, elnyomja s mostoha elbánásban részesíti.

De menjünk tovább! — A legnagyobb sérelem egyike a tanfgy. Valóban származás az a kép, melyet a vádlottak által terjesztett nyomtatvány fest a magyar „zsarnokság“ által a kulturára annyira éhes román nemzetiség művelődése elé gőrdített akadályokról; de rögtön megvigasztalhatom a szánakozókat, mert minden állítás szemem szedett — valótlanság.

Ennek a bebizonyítására talán a legcélszerűbb lesz a magyarországi román tanfgy. népiskolák számát szembe állítani a román királyság népiskoláinak számával.

E könyv szerint a népi kulturájáért oly sokat áldozó Románia 5 millió román lakosságának 1891-ben 2.970 népiskolája volt. Nekem a magyarországi román tannyelvű népiskolákra nézve az 1890. évi tehát annál korábbi adatok állnak csak rendelkezésemre. S mit bizonyítanak ezek? azt, hogy Magyarország 2 és fél millió románja már 1890-ben is 3.700 román tannyelvű népiskolával bírt. — Tehát Romániának 1891-ben 5 millió lakosság mellett 2970, míg Magyarországon éppen felényi románajku népességének 1890-ben 3.700 kizárólag román tannyelvű népiskolája volt. A különbség tehát a román nép művelődését oly zsarnokian elnyomó Magyarország javára és a kultur Románia terhére, a hol az államnak legtermészetesebb kötelessége a népnevelést a maga nyelvén előmozdítani, az aritmetika igazsága szerint éppen 150 százaléka.

A ki pedig azt vitatná, hogy nálunk a román népiskolák nagyobb része nem a magyar alkotmány visszaállítása után, hanem azelőtti időkre esik: alig mondana igazat, mert annak a 3700 román népiskolának 75 százaléka, tehát három negyede 1867 óta állított föl.

Ime ily szomorú a magyarországi román népnevelés képe; melyhez még csak azt tessem hozzá, hogy a román népiskolákat a magyar állam még tankönyvekkel s taneszközökkel segélyezi. S viszont ugyan mily elbánásban részesíti Románia, a területén élő s mint tudva van nem éppen jelentéktelen számú magyarokat? Ugy elbánásban, hogy nem engedélyez nekik egy magyar tannyelvű iskolát sem, s a Brailában élő néhány ezer magyarnak, kik egy magyar iskola fölállításért folyamodtak, legutóbb azzal válaszolt, hogy a brailai magyarok Romániában élnek, Románia honpolgárainak pedig nincs szükség arra, hogy magyarok maradjanak. Ugyanilyen elbánásban részesül a több száz ezer dobudisai bolgár kérésre, ezeknek népiskola felállítását sem engedték meg. — De azért mégis mi vagyunk azok, a kik nemzetiségük művelődését erőszakos módon akadályozzák.

Van még nálunk a 3700 román népiskolán kívül román tannyelvű gimnázium, Brassóban, Brádon, Balázsfalván, Belényesen, N-Szebenben és Naszodon.

Hogy a magyar állam a naszodi iskola föntartására, tehát román kultur célra 40 ezer hold földet adott s hogy a brassói román gimnáziumot több ezer forint állandó évi segélyben részesíti, ezek közismereti dolgok. De mind ez ellenfeleinknek nem elég, mert ők, talán épen a kerekasám kedvéért is, további 20 román gimnázium azonnali fölállításában marasztalják el a magyar államot.

A budapesti és kolozsvári egyetemeken a román irodalomnak külön tanszéke van. De ez sem elég, mert nekik, mint e könyvben világosan kijelentik, Kolozsváron külön román egyetem kell, ép olyan, mint Bukarestben és Jassyban.

Itt meg kell emlékezni t. Esküdt urak! már a tárgy rokonságnál fogva is, a román nemzetiségi igaztóknek egyik legkevesebb botránykövére, vagyis arról a merényletről, a melyről Romániában már hatóságos rémdramákat adnak elő, a közönség zokogása és lázongása között, értem ezalatt azt a „merényletet“, melyet a magyar állam szerintünk a románok erőszakos megmagyarosítására a kisdobóvák fölállításával foglalt. E vad, mely minket janiassárok módjára a román csecsemők egyenes elrablásával is terhel, egyike a legnagyobb szédelgésnek, melyek a képzelt elmagyarosítás bizonyítására napjainkban felhozattak. Egyike t. Esküdt urak a legnagyobb szédelgésnek, mert a kisdobóvák fölállítását csak oly közösségekben van kötelezőleg elrendelve, hol a közösség lakosai legalább 15 ezer forint egyes nem állami adót fizetnek. Ily közösség pedig például Kolozsmegyében csak egyetlen egy van, s az is magyar!

A román népnevelés erőszakos elmagyarosításáról, könyörtelen elnyomásáról talán elég lesz ennyi.

A magyar állam üldözi a román sajtót. Hogy az üldözés biztos sikerre vehessen elvonta a n-szebeni törvényszéktől a sajtóügyekben való bíráskodási jogot, a kolozsvári törvényszékre ruházván azt, hol az esküdtisék kivétel nélkül bűnösnek nyilvánít minden román hírlapíró.

Hát nézzünk szemébe ennek az üldözésnek is; melynek igazságát ismét egy példára való hivatkozás fogja legjobban megvilágítani.

A prágai „Politik“ mely a mi román lapjaink kifakadásaihoz képest szaloni hangon és keztűz közel támad, 10 év lefolyása alatt lefoglaltatott 370-aszer, vagyis majd minden tizedik nap. Volt ezen felül e lapnak ama 10 év alatt 40 sajtópere s hogy e mellett figyelemmel voltak még e lap biztosítékaira is bizonyítja az, hogy e 10 év alatt e hírlap összesen 32 ezer forint pénzbüntetés megfizetésére ítéltetett. Ezt azonban Ausztriában nem nevezik üldözésnek, hanem a törvénybe ütköző cselekmények köteles megtorlásának.

Most pedig nézzük a román sajtónak fennen hirdetett üldözését! — Nálunk nem 10 de 26 hosszú év lefolyása alatt volt összesen 8 politikai természetű sajtóper, melyben elítéltetett összesen 7 hírlapíró. Csaknem 4 évre jut egy elítélés: de azért mi a román sajtót mégis kireheltetlennül üldöztük!

Elvontuk az esküdtiséket N-Szebenből! Igenis el: mert e 14 év alatt, míg ott az esküdtisék fennállott, nemcsak a magyar állam nem tudott a legkésztelenebb törvényeszegek esetében sem és pedig egyetlenegy alkalommal sem elégtételt szerezni; de következetesen és mindig ugyan ez a sora érte ott a magyar ajku magánvádlókat is, ha román nemzetiségi honfi társaikkal álltak szemben.

Ebből pedig először is az következik, hogy ott nem az igazságot nézték és keresék, de mindig csak a nemzetet vagy nemzetiséget; másodsor pedig az: hogy ez ilyen eljárás minden ép ítélletű és józan ember előtt, minden inkább csak igazságszolgáltatás nem. Ezért terjesztett ki — s hozzá teszem, hogy az előzmények után teljes joggal és egészen indokoltan — sajtóbíróság területére a n-szebeni sajtóbírószág területére is.

Végül pedig, hogy mily alapos a kolozsvári esküdtiséket megrálgalmazó vád, hogy itt kivétel nélkül, bűnösnek nyilvánítanak minden román hírlapíró, erre csak a felelet, hogy itt a vádlottak előtt bizonyára elég jó hírnévnek örvendő Slaviciu és Murasani hírlapírók egy ízben, az ellentük emelt vád alul fölmentettek.

Menjünk tovább. A magyar törvényhozás megfosztotta a románokat alkotmányos jogaik gyakorlásától, mert az 1874-iki választási törvény a választók jogosultsága tekintetében két mértéket állított fel, t. i. egy rendkívül magas adótétel fizetésétől függő mértéket az erdélyi részekben a választók számának nagymértvű korlátlására, helyesebben kizárására s viszont egy alacsonyabbat a Királyhágó inneni részek s az erdélyi magyarság számára.

A választási jog gyakorolhatóságának a tette és igaztalan mértéke azután azt a természetet visszahatást szűltte az erdélyi románoknál, hogy még a kevés számú jogorvoslat választók is tartózkodnak a képviselőválasztásokban való részvételtől. Így a két és fél millió román — megjegyzendő, hogy Erdélyben csak 1 m. százezer román él — nem is tekintheti magát a magyar országgyűlésen képviseltek és pedig annyival kevésbé, mert ott az igazságtalan választási törvény miatt, nem foglal helyet egy román nemzeti képviselő sem.

Más sorban, t. Esküdt urak, azt az állítólagos alacsony mértéket kívánom megvisszafutni, mert abból majd ki fog tűnni a román választók nagymértékű korlátozására irányuló „erdélyi census” rendkívülinek állított magassága is.

Az ország Királyhágón inneni részeinek vidéki kerületeiben, honnan a választók tulajdonképp száma kerül ki, a választói jog gyakorlása legalább egyenlő urbéri telek birtoklásától függ. Köztudomású, hogy a magyarság legnagyobb tömegben az Alföldön él s hogy az Alföld kitűnő földje erősen meg van adózva. És pedig meg van adózva egyenlő telekenként 25—40 frttal. A magyar törvényhozás tehát magyar ajku honpolgárai nagy részének 25—40 frt adófizetés után ad választói jogot. Ez valóban igen magas összeg.

Ha nézzük most az erdélyi részeket. Erdélyben az urbéri telekállományok regulamentumokkal meghatározva, rendezve egyáltalán nem voltak. Ennélfogva itt az egyenlő urbéri telekállományt kiindulási alapel nem is lehetett fölvenni, úgy, mint Királyhágón innen. Tehát kizárólag a birtokviszonyoknak egymástól való merő ellentétességében, s így távolról sem a magyar törvényhozásoknak célravezető tulajdonított okokban rejlik a választói jog gyakorlására jogosító feltételek különbözősége. Ezért a törvényhozás itt a vidéken, honnan a választók tulajdonképp száma kerül ki, s hol a magyarság leginkább lakik 84 frt jövedelem után fizetendő 10 százalékos azaz 8 frt 40 kban — és így például Románia törvényhozásánál is hol a census 30 tei sokkal alacsonyabban határozta meg azt a legkisebb mértéket, mely választó jogosultságot ad; s mely azután fizetessé akár románról, akár magyartól, vagy bármely ajku honpolgártól — mert egyenlő nem mond igazat, ki ennek az ellenkezőjét vitatja — megadja itt a választói jogot románnak, magyarnak, vagy bármely ajku honpolgárnak egyaránt.

Rozshiseműség tehát a Királyhágón inneni és túli részekben, a választói jog gyakorlására jogosító feltételek különbözőségéből a magyar törvényhozásnak, a román választók számának korlátozása irányuló célzatot tulajdonítani, mert a választói jog feltételeinek azonos megállapítására az erdélyi urbéri állományok rendezetlensége miatt az előfeltételek teljesen hiányoztak, rozshiseműség azt állítani, hogy a királyhágón inneni részekben alacsonyabb adótétel fizetéséhez volna köte a választói jogosultság, mert ott éppen a magyarok által leginkább lakott területeken csak 8 frt 40 k; rozshiseműség azt állítani, hogy a választói jog gyakorolhatóságának a feltétele példátlanul magas volna, mert az Romániában is 30 lei s így csaknem még egyszer magasabb.

De mi volt réggente a jobbágyság még csak ezelőtt 28 évvel a jobbágyságnak ott 1865-ben történt felszabadítása előtt? Egy szerű vásári portéka, mert csak úgy adták vették őket, hol, késpénzért, hol pedig hitelbe a bojár urak, mint saját nevelési marháikat. Föl van jegyezve t. Esküdt urak! hogy a bukaresti bíróságnál még 1882-ben, tehát 11 év előtt is oly per folyt melyben követelés alapját ily ember-vásár képezte.

De azért mégis mi vagyunk a rab-szolga-tartók!

Magyarország 1848-ban szabadította föl a magyarországi román jobbágyot, a nemes-ség saját elhatározásából, közmegegyezéssel az egyenlőség és testvériség hangoztatásával. Bukarestben 15 évvel később 1865-ben, csak a törvényhozás fegyveres megrohanásával lehetett a bojáraktól kioroszakolni a jobbágyság megszüntetésének kimondását.

És miként szabadították föl a magyarországi román jobbágyot és az oláhországi?

Itt mindenki adja mennyiségének arányában viseli a földterhementesítési terheit, a gazdag sokkal járul a földszabadításához, a szegény kevés; de mindenki hozzájárul. Ott földszabadítottak 414.000 jobbágy családot és 3 millió hold földet 15 millió kárpótás mellett, de ehhez a 15 millió kárpótáshoz azután ott nem járul ám hozzá a gazdag is úgy mint nálunk; mert Romániában a földszabadítás alatt azt értették, hogy a 15 millió kárpótás egyes egyedül a földszabadított 414.000 jobbágy minden hold után 120 frank busás váltság díjjal szabadította föl magát, a

mi más szóval azt jelenti, hogy drága áron vásárolta meg magának a saját földjét. Ezt ezek az urak a jobbágyságfelszabadításának nevezik, s azt állítják, hogy mi vagyunk azok, a kik román parasztot fosztogatjuk és és szípolozzuk.

Az a további állítás pedig mintha itt a románajku választók e rosszhiszemű és hamisan föltüntetett adó census magassága és igaztalanúsága miatt képviselőválasztási joguk gyakorlásától tartózkodnának, ez — hivatkozom a t. Esküdt urak és minden itt élő, a maga öt érzékének épséges birtokában lévő ember tapasztaltára — egyszerűen nem igaz; mert ők választó jogukat csak úgy gyakorolják mint gyakoroljuk mi.

És így azt hirdetni, hogy a 2 és fél millió román nem tekintheti magát a magyar törvényhozásnak az igazságtalan választási törvény miatt képviselőtételnek, ismét egyike a vádlottak által terjesztett könyv legzsemérmelenebb állításainak.

Ilyen az a további állítás is mintha a román nemzetiségű képviselők ki volnaának zárva a magyar képviselőházból az 1874-iki választási törvény hozatala következtében.

Az az állítás egyszerűen ténybeli hamisításnak alapul. Ugyanis román ajku honfitársaink u. n. pasivitásukat nem az 1874-iki választási törvényhozata következtében mondták ki, de kimondták s elhatározták ezt már 5 évvel előbb 1869. márcz. 7-én Szerdahelyen tartott conventiculumban, a nemzetiségek egyenjogúságáról, vagy is éppen a románok számára kiváló jogokat biztosító törvénynek életbe léptetése után azonnal. Hogy azután mennyire követik a román választók a passzivitást e határozatát, azt láttuk és látjuk. Nálunk legfeljebb csak a román képviselőjelöltek passzivitásáról lehet szó, a kik az utóbbi években valóban tartózkodnak a képviselőjelölti minőségében való föllépés kockázatától; de ez igazán annyira tetésűsökre van bízva, hogy őket választási küzdelmekre, valóban csak annyira hirdett zsarnokoskodásunk vádjának árán kényszeríthetők.

Menjünk tovább! A vádlottak által terjesztett könyvön vörös fonálként húzódik végig annak a siralmas helyzetnek esetelése, melybe a magyar zsarnokság a szegény román parasztot itt a bíróságok segítségével, a törvények és szabályok valódi értelmének meghamisítása által döntötte. Századokra visszanyúló elnyomás előzi meg a mai sanyaru jelent, melyben bíróságaink közönséges gonosztervök módjára szabadon, csak 10—1000 holdanként lopják fosztogatják a román parasztok földjeit, hogy azzal a magyar birtokosokat gazdagíthassák.

Ez utóbbi állítás czáfolatát meg sem kísérlem; mert vannak képtelenül aljas vádak, melyek egyenesen fölmentenek a védekezés kötelezettsége alul, melyekkel szemben a védekezés megkísértése is, sértés számban menne. — S az utolsó vád ilyen.

En a román paraszt helyzetének megítéléséről a multa nézve csak azt tudom, hogy egy, még 250 év előtt hozott erdélyi törvény 1000 frttal rendelte sújtani azt a magyar nemeset, ki román jobbágyság, fiának iskoláztatását megakadályozza s súlyos büntetéssel rendelte büntetni azt a nemeset is, ki román jobbágyságának házasság kötése elé akadályokat gördített.

Itt tehát a román jobbágyság, ember szám-ba ment 250 év előtt is.

Nálunk a román jobbágy megtartott becsületlen fölszabadított vagyonát és a tisztizika szerint a román paraszt birtok nálunk az utóbbi 20 év alatt megkétszereződött. Ott azonban a paraszt a 120 franknyi vételnél beillő váltságot nem volt képes törleszteni s azután a földesurak a jobbágyság földjeit, ez után ismét visszakeresték szerezni s ezért, midőn a nép észre vette, hogy vagyona kifizosztatik — történeti ténykonstatálók — fölfegyverkezve betört 1866-ban a bukaresti képviselőházba, lelőtte a terem-ört, szétkergette a parlamentet, bezúzta a király ablakait s földet követelt az orosz csár nevében. Ily állapotokat teremtetek ott a rendnek és civilizációnak ősei, de azért még is mi vagyunk a barbárok a civilizáció veszélyeztető hun-mongol népsöpdek, mely e román parasztot koldussá tette.

Végig mentem t. Esküdt urak a peren, a vádlottak által terjesztett könyv legnevezetesebb fejezetein. Ha szükséges lesz, a vitatkozás folyamán majd kiterjeszkedem a kevésbé fontos fejezetekre is.

És ha ezek dacára is a vádlottak által terjesztett könyv azt hirdeti, hogy itt a magyar román parasztot nem csak most, de már évszázadok óta elnyomja; kizszipolyozza, zsarolja, kizsákmányolja és jelenleg ismét a jobbágyság igájába dönti; hogy a magyar törvényhozás a román választók jogát a legzsemérmelenebb módon kijátsza, mert itt jogok csak a magyarok számára léteznek, míg a román minden jogtól megfosztják, hogy itt

a nép művelődésének, szellemi haladásának erőszakosan útját vágják, csak hogy továbbra is a halottak nyomorult sorsában tarthassák a román; — ha a vádlottak által terjesztett könyv azt hirdeti, hogy itt a románok váltságát tildőzték a multban, üldözik a jelenben, hogy itt nyelvéről erőszakosan kivetkőztetik a román; úgy ezt t. Esküdt urak nemesek a legvakmerőbb legzsemérmelenebb ferdtésekkel és rágalmakkal való vérgesztése a magyar államnak; hanem egyszerűen a legteljesebb a legelassikusabb példája mindazon érzelmek indulatok és szenvedélyek fölbresztési munkájának, melyek a románokat a magyar nemzet elleni gyűlöletre izgatni képesek.

És ha ezekhez hozzáteszem még azt, hogy e könyv szerint, a román nemzetiségnek ezen a magyarok által teremtet helyzete, azonos e nemzetiség halálával, mert itt mindenki, az egész magyarság, a magyar állam, közigazgatásával együtt, a főispántól az utolsó községi bakterig megsemmisítésére szolgál és a román, legyen az bármily tehetséges, képzett és jellemes, mellőzik holmi „kétes jellemű”, „elűlött”, „közveszélyes” magyar emberekért, kikre a közhatalom gyakorlását bízzák, — s e szedett-vedett népség hivatalában azután büntetlenül sikkasztja el a „nyomorult oláh pénzét”, melyet visszatéríteni ismét a románok tartoznak; — ha figyelembe veszem, hogy e könyv szerint a királyi bíróságok a román parasztok legjobb földjeit 10—100 holdanként csak úgy szabadon lopkodják, harcosolják el a magyarok számára, hogy itt a közbiztonság közgei Dél-Amerika vérebi módjára csaknem embervadászatokat tartanak a szerencsétlen román parasztokra; és a midőn azt hirdetik, hogy mind e borsalmakért e hallatlan visszaélésekért a románok sincs sehol sehol oltalma, s ezért a román kétségbeesésében egyedül csak a nyílt küzdelemre, a Magyarországtól való elszakadásra van utalva, mely ha vérbé is vezet, se baj, mert legalább szabadságra kerül; kát en t. Esküdt urak nemcsak legzsemérmelenebb példája a nemzetiség ellen való gyűlöletre izgatásnak, melyet a Btkv. 172. §-a tilt s büntetni rendel; hanem egyszerűen a legmegdöbbentőbb bizonyítéka a magyar állam szerkezetéből való kiválás, elszakadás, forradalom útján való előkészítésének, melynek előkészítésére e nyomtatvány terjesztése útján a vádlottak vállalkoztak.

A régi Rómában, ha a pártitók összeesküvéseket forraltak az államhatalom ellen, ha polgárok egyetértését megszavarni, az állam iránti hitet megingatni, s a hazafiak között az ellenségeskedés, a viszálykodás, az egyenlenség és a gyűlölet magvait szétbontni igyekeztek, az ebből származó veszélyekre való figyelmeztetés jelszava ez volt: „Videant consules ne quid respublica detrimenti capiat!”

Örködjete, nehogy veszedelem érje a hazát!

Ugyanezen szavakat intézem Önökhöz t. Esküdt urak! kiket alkotmányunk, törvényeink a haza java fölötti örködésre, a fenyegető veszélyek elhárítására szólítottak — ama padokra.

Pártitók összeesküvéseket forralnak a magyar szent korona integritása ellen. E pártitók szolgálatában e hon polgárainak egyetértését megszavarni, az állam iránti hitet megingatni, a haza fiait közt az ellenségeskedés, a viszálykodás és gyűlölet magvait szétbontni, terjesztani és így abban közremunkálni; a vádlottak vállalkoztak.

Örködjenek, nehogy veszedelem érje az országot!

A haza javáért, a törvény nevében kérem, adják át a vádlottakat az igazságszolgáltatásnak.

A „Replika” sajtópöre.

— Saját tudósításunk. —

Kolozsvár, aug. 30 (Folytatás.)

A Replika felolvasását fél 6 órakor fejezték be. Ezután a bizonyítási eljárás következett.

A bizonyítási eljárás befejezése után elnök egy fél órára felüggeszti a tárgyalást.

Szünet után dr. Jeszenszky Sándor teszi meg egy remek beszéd után vádindítványt. Jeszenszky beszédét, melyet lapunk más helyén közlünk, gyakran a tetészéja és tapsok szakították félbe. Mikor pedig elvégezte, perczekig tartott a frenetikus tapvihar.

Következtek a védbeszédek:

Elnök azt kéri, hogy kívánják-e vádlottak az ügyész beszédét tolmácsoltatni. Elsőrendű vádlott kijelenti, hogy kívánja a vádbeszédnek oláh nyelvre való lefordítását.

L é h m a n Róbert tolmács kijelenti,

hogy ő csak röviden foglalhatja össze a vádat, mivel előzőleg úgy értette, hogy vádlottak nem óhajtlák a tolmácsolást s ezért nem tett jegyzeteket a beszéd minden passzusára. Erre Popovici kijelenti, hogy eláll azon kívánságától, hogy oláh nyelven tolmácsolják a vádat. Román hasonlóképen eláll a vádbeszéd oláh nyelvre való fordításától.

Popovici Aurél élni kíván a védelem jogával. Beszédének rövid foglalata ez: Szenvedély nélkül és két dolgot konstatai, egyik az, hogy ő az esküdt urak magyar érzelmét tiszteltben tartja, de ő is mint román ember, román érzelmeitől nem zárkózik el. Arra a vádra nézve, hogy a „Replika”-t a Liga szerkesztette volna, megjegyzi, hogy nem a liga műve. Az irredenták azokból lettek, a kiket a magyarok kiűlöztek.

A liga — ugymond — nem más, mint a kolozsvári Emke, oláh szellemben. A „Replika”-ban felhozottak vagy igazak, vagy nem. Ha igazak, akkor orvoslást; ha nem igazak, büntetést érdemelnek. Ugyde ezeket csak úgy lehet megítélni, ha mélyebben vizsgáljuk, Romániában nem vágyik. Itt keresi boldogságát. Assimilatiókat, állami assimilatiókat sem lehet végezni. És így ő nem kívánja Erdélyt Oláhországba olvasztani, mert az csak akkor lehetséges, mikor a nemzetekben az önértéket kifejldve. Elismeri, hogy Erdélyben a török uralom alatt nagyobb műveltség volt, mint Romániában, de most ott is nagy kultúra van. A nagyszabasi esküdtzések eltörlése szűltte a reakciót és azt a sok szenvedélyes-séget, mely a románok és magyarok közt felmerült stb. stb.

Megpróbálja indokolni, hogy miért vett részt a „Replika” szerkesztésében és azzal igyekszik védekezni, hogy ő azzal nem rosz-szat, hanem jót akart stb. stb.

Ezután Popovics István védő tartotta meg Popovici mellett védbeszédét. Ez a beszéd a száználmas vergődésnek classikus példája volt. Sem tartalma, sem összefüggése, sem színe, sem lendülete nem volt. A rosz-szat kiejtett, rosz mondat szerkezettel összerakolt kapkodás nevetéses zagyaléka, a mely az ügyész vádjait nem győgtette, hanem erősítette csak. Ime mutatónyul néhány passzus:

„A kérdés politikai oldalával nem foglalkozok, mivel semmiféle bíróság a felett nem dönthet. A Ligát illetőleg nem nyilatkozok, mert azt csak nemzetközileg lehet tisztázni (?) A románok nem csinálják politikai forradalom csak a magyarok. Azt mondja ügyész ur, hogy politikai forradalmat csinálunk. Ez nem igaz. Ennyi elég!”

Hanem ebből a beszédből is elég, mert ha végig lenyomatnók: Dákorománia hivi bizonyára megfogynának tőle.

Ezután Mudrony Pál Román Miklós védője tartotta meg Hombár Mihály-féle védbeszédét, teljes világitásba helyezve azt, hogy ő nemcsak egy naiv öreg ur, de kiválóan hívatott malom alatti politikus is.

Ő a turocszentmártoni tótok védányala és a pánszláv eszmék mérges szóvivője. Dühös tót hírében álló férfiú. (Hát akkor milyenek lehetnek a szelid tótok. Szerk.)

„Hát úgy van az — mondá. A magyarok itt székelt ülnek a románok felett. (Mosolyogva.) Persze, persze! Emberek vagyunk és nem anygálok, mert ha anygálok volnánk, másképp itélnénk, így pedig való-szintű, hogy úgy itélnék önök, mintha emberek volnának.

(Dertült arccal.) De hát tek. királyi törvényszék, ez másképp nem is lehetséges. Én figyelemmel hallgattam a „Replika” in-criminalt passusait még se hallottam semmit. Nem hallottam nevezetesen azt, a melik szerint a törvény kötelező ereje megtámadtatott volna. Mert hiszen igaz, miszerint azt mondják, hogy az unió nem törvényes, de nem mondják egyszerűen azt is, hogy nem kötelező. stb.

Ebből a tonusból folyt a védbeszéd a közönség és a szónok váltakozó derltsége között.

Ezután dr. Jeszenszky főügyési helyettes reflektált röviden, talpraesetten a védbeszédek egyes passzusaira. Jeszenszky beszéde az éles satyra, találó guny és a szellemes érvetől szikrázott. Minden mondatával a szeg fejére ütött és a védelem elferdített állításait és tájékoztatásából eredő tévedéseit egyszerre döntötte halomra.

Mudronynak amaz állítására, hogy a magyarok székelt ülnek a románok felett, azt feleli, hogy nem a magyarok ülnek székelt a románok felett, hanem magyar honpolgárok, magyar honpolgárok felett.

Petrovicsnak arra az állítására, hogy a magyar állam a vádlottak padján csinál politikát, azt feleli: hogy a magyar állam a vádlottak padján nem politikát csinál, hanem büntetendő cselekvényeket torol meg.

Találó és jellemző vonásokkal vont meg a külömbiséget, a Liga és Emke között. Ezt a két egyesületet látta jónak összehasonlítani Petrovics ur is és Popovici ur is.

A Liga, ugymond Jeszenszky, fordalmat

szít idegen ország ellen; az Emke kultur missziót teljesít itthon. Jeszenszky szellemes és minden ízében igaz replikáját is a közönség zajosnán megélelente.

Ezután az elnök összegezte a vádat az esküdtzések elő 8 kérdőpontot terjesztett mire az esküdtzések visszavonult. Rövid szünet után dr. Lechner Károly felolvasta az esküdtzések verdictjét, mely szerint Popovici Aurél a „Replika” részbeni szerkesztéséért és terjesztéséért bűnösnek találta. Román Miklós bűnösnek találta a röpirat terjesztésének vétsége miatt.

Ezután a bíróság vonult vissza és 3 negyed órai tanácskozás után ő felsége a király nevében a következő ítéletet hirdette ki Szász Béla elnök:

Popovici Aurél elsőrendű vádlott 4 évi államfogházra ítélte. Ezenkívül 14 frt 18 k. elfogatási költségekre. Büntetési fog-ságának megkezdése előtt csak úgy helyezte-tik szabad lábra, ha 5000 frt biztosítékot tesz le a bíróság kezei közé.

Román Miklós másodrendű vádlott 1 évi államfogházra és 200 frt pénzbüntetésre ítélte.

A magyar közönség csendben fogadta az ítéletet. De nem úgy az időközben összeröpdött oláh diákok és ügyvédek. Mikor az elnök bekezdette a végtagyalást egy-szerre felhangzott hogy

— Sztetraszke Popovici!

Ezután Popovici neje, a ki végig jelen volt a tárgyaláson, valami átok felét kiáltott, mire ismét felhangzott a „Sztetraszke!”

Az ítélet ellen a vádlottak fellebbeztek. Közvádli megnyugodott.

A végtagyalásnak hajnali 4 órakor volt vége.

MINDENFÉLE.

Kolozsvárt, augusztus 31.

— **A hála.** Popovici Aurélián az elítelt oláh mártyr, a ki a „Replika”, a magyar nemzetet megrágalmozó szenyart fő-terjesztője volt, magyar állami stipendiumon járta 5 évig a magyar egyetemen az orvosi fakultást.

— **Kolerában** az utóbbi 24 óra alatt a hivatalos adatok szerint Kolozsváron a következő megbetegedések és halálosok történtek: Megbetegedett 3 férfi, 2 nő, meggyógyult 1 férfi, meghalt 3 férfi 2 nő, 3 gyermek. A halottak összes száma tehát 8.

— **Tanúgyi értesítés.** A kolozsvári róm. kath. főgymnáziumban a javító, pótló és magánvizsgálatok f. évi szeptember hó 28., 29., és 30. napjain fognak megtörténni; ugyanezen napokon mennek végbe a beiratások is az 1893—94. tév. Az érettségi vizsgálatok szóbeli része f. évi október hó 9-én tartatik meg. Kolozsvárt, 1893, aug. 31. az igazgatóság.

— **A borszéki fűrdő- és üzlet-igazgatóságának** lapunk mai számában megjelent hirdetményére felhívjuk olvasóink figyelmét, helyeselve az igazgatóság azon intézkedését, hogy a borszéki borviz fűltetres palackjainak árát ötvenként egy krral leszállította. Így jutányosabban juthat a közönség a kitűnő gyógy- és élvezeti borvizhez.

LEGUJABB.

(Az Ellenék eredeti táviratát.)

Kolera a katonaság közt.

Arad, aug. 31. Tegnap a hadgyakorlatra összehívott 20-ik huszárezredből egy ember koleragyanus tünetek közt meghalt.

Garázda huszár.

Arad, aug. 31. Az éjjel itt egy részeg huszár nagy garázdálkodásokat vitt véghez. Bejárta a legnépesebb utcákat s a polgárokat kirovat karddal megtámadta.

A rendőrség csak hosszas dulakodás után tudta lefegyverezni a garázda katonát. A szajra a kávéházból kijött egy tiszt-helyettes két önkéntessel.

Ezek kardot rántva a rendőrökre támadtak.

Hosszas verekedés fejlődött ki közöttük. A rendőrök végre a tiszthelyetteset elfogták és szuronyal a városőrszékbe kísérték.

Egy rendőr súlyosan megsebesült. Időközben összeröpdött huszárok ostrom alá vették a városházat.

Végre nagynehezen szétoszlatták őket. A tiszthelyettesel jegyzőkönyvet vettek fel s azt elküldik a hadtestparancsnoknak.

Arany csempészet.

Budapest, aug. 31. A hunyadmezei Brád közűs szomszédságában levő „Maszaril” aranybánya munkásai Zelatinán eladtak egy huszezer forint értékű csempészett aranyrudat.

Az aradi kamara ma sürgős vizsgálatot kért a visszaélés megtorlására.

Felolós szerkesztő:

BARTHA MIKLÓS.

Segéd-szerkesztő és kiadólaptulnados:

MAGYABY MIHÁLY.

H i r d e t é s e k.

Árlejtési hirdetmény.

A magyar-láposi róm. kath. egyház gondnoksága a Magyar-Láposon építendő kántor-tanítói lak és iskola felépítésére zárt ajánlatokkal egybekötött versenytárgyalást hirdet, mely **folyó évi szeptember hó 17-én délután 3 órakor** a lelkesi lakban fog megtartatni.

A pályázni szándékozók zárt ajánlataikat a 2946 frt kikiáltási árnak megfelelő 10% bánatpénz melléklésével, irt időig a lelkesi hivatalhoz annyival inkább adják be, mivel a később érkezett ajánlatok nem fognak figyelembe vétetni.

A részletes árlejtési feltételek a magyar-láposi róm. kath. lelkesi hivatalnál bármikor megtekinthetők.

Magyar-Láposon, 1893. évi augusztus hó 24-én.

A magyar-láposi róm. kath. egyház
gondnoksága.

800 (2-3)

Ujonnán berendezett fűszer- és csemege-üzlet.

Van szerencsém a n. é. közönség becses tudomására hozni, hogy a hosszú évek során a helybeli piacon fennállott

BOKROSS ÁDÁM czég

fűszer- és csemege-üzletét átvettem és azt saját czégem alatt — teljesen újból berendezve — a n. é. közönség szíves pártolására ajánlom.

Gyors és megbízható kiszolgálásról biztosítom, valamint áruim jó minőségeért kezeskedem.

Vagyok kiváló tisztelettel:

Jeney Lajos.

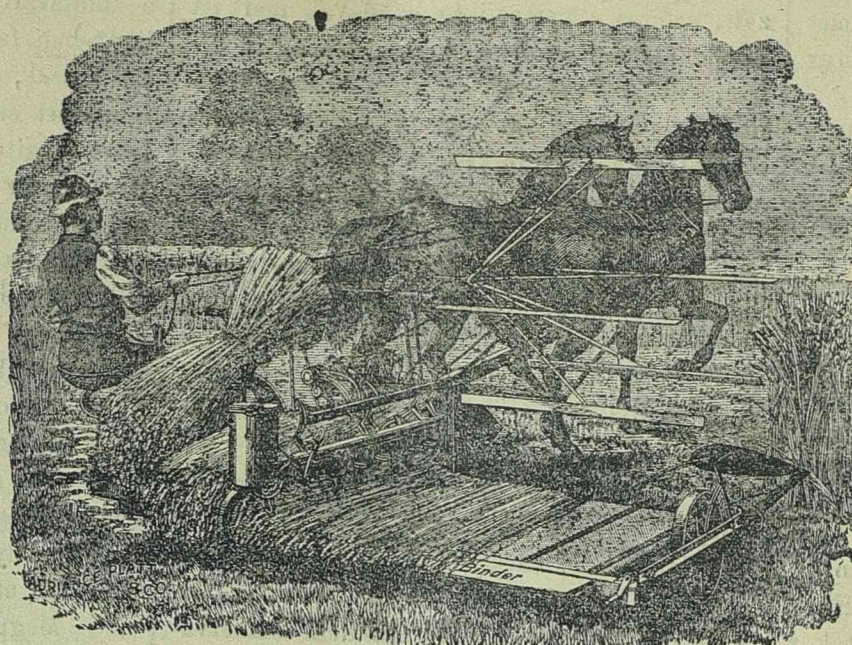
749. (5-6)

Magyar Mezőgazdák Szövetkezete

Alkotmány-utca 31. szám. — Váci-körút sarok.

Kizárólagos képviselője:

Adriance Platt & Co. newyorki gyár
Fűkaszálo- és Arató-gépeinek.

Ajánlja szabadalmazott kaszálo- és arató-gépeit:
legjobb és legolcsóbb fűkaszálokat, legjobb és legolcsóbb marokrakó arató-gépeit. Legolcsóbb könnyű kévekő arató-gépeit, mely a nyiregyházi versenyen 1-ső díjat nyert.

Képes gépajegyzéket kívánatra bérmentve bárkinek küldünk.

A magyar kir. államvasutak gépgyáranak szövetkezeti képviselőisége.

Ajánlja becses tagjainak ezen gyár legjobb hírnevű

Gőzcséplő készleteit.
Mindennemű gazdasági gépeket.

A magyar kir. műegyetem által kintőnek ítél és a földmívelésügyi magyar kir. minisztérium által ajánlott
„**Budapest**” permetező ára darabonként **15 frt 50 kr.** csomagolással.

Szabadalmazott jegezes „**Azurin**” 1 frt 50 kr. kilója

Eredeti Vermorel-féle francia gyártmány

„**Eclair**” permetező ára **20 és fél frt** darabonként, csomagolás **50 kr.**

Megrendelési cím:

Magyar Mezőgazdák Szövetkezete, Bpest, Alkotmány-utca 31.
464. (30-30)

Hirdetmény.

Van szerencsénk a légszuszogasztó közönségünknek becses tudomására hozni, hogy a mai naptól fogva

RÉGENI GYÖRGY úr
belhid-utcai üveg- és porcellán kereskedésében

egy raktárt

állítottunk föl az **Auer-féle égő testek** eladására, hol azoknak darabja **1 frt 20 kr.** árával beszerezhető.

A légszuszoggyár igazgatóság:

Wan der Velden Ede.

785. (3-3)

Lakodalmi és bál meghívók.

Divatos eljegyzési jegyek.

Női és férfi tánczrendek.

Rajz után készült plakátok.

Részvények és záloglevelek.

Műsorok és jelentések.

Névjegyek 25 különböző írásminta szerint.

Napilapok és folyóiratok.

Fűzetek és könyvek.

Rovatos ívek, hatósági nyomtatványok.

Fekete és színes falragaszok.

Körlevelek és számlák

Izléses kiállításban, olcsó árban

KÖZMŰVELŐDÉS

IRODALMI ÉS MŰNYOMDAI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG,

Telefon szám 6. **KÖLOZSVART.** Telefon szám 6.

Vidéki megrendelések gyorsan és pontosan.

13 (42-x)

BORSZÉK.

A borszéki borviz a borvizek királya, nem csak járványos, de minden időben, borral és magára páratlan ital.

A „borszéki borviz” kitűnően alkalmas a **kolera** ellen, azt vegyi összetétele s a tapasztalat alapján a minden oldalról jövő orvosi vélemény igazolja és azon körülmény is, hogy Borszáken soha egyetlen kolera-eset sem fordult elő, még a 70-es évi nagy járvány idejében sem.

A „borszéki borviz” bázilatos bőségben bugyog föl, keletről, délről, nyugatról 23, északról több száz kilométernyire a legközelebbi helységtől, rengeteg erdőségek közepette, 900 m. magasságban, s így nem csoda, ha vize minden talajtisztosítástól elzárt, alsóbb szervezetektől (bakterium) mentes.

A „borszéki borviz” újabb időben modern módon, kitűnő gondallal töltve, elsőminőségű dugókkal dugaszoltatva bocsátatik forgalomba ösereje teljében.

A „borszéki borviz” jelenleg csakis friss töltésben kapható s megrendelhető alatt irt igazgatóságnál, ki minél nagyobb kelendőséget óhajtván biztosítani a félliteres borszéki palackoknak, ezek árát üvegenként egy krajczárral leszállította a folyó évi szeptember és október havában beérkező rendelvényekre nézve.

A „borszéki borviz” Budapesten kapható ÉDESKUTY LAJOS, MATTONI és WILLE ásványvíz üzletében, továbbá a fő- és székváros, valamint a vidék minden elsőrangú fűszer-kereskedésében, gyógyszerárában és vendéglőjében.

A borszéki borviz helyi ára Borszáken:

Szalma-hüvelybe csomagolva:

1 darab 1-4 l. megtöltött üveg	13 kr.
1 „ 2 l. „	18 kr.
1 „ 1 l. „	11 kr.
1 „ 0-5 l. „	8 kr.

(Korábbi ár 9 kr. volt.)

Ládába csomagolva:

50 üveg 1-4 l. láda	6 frt 60 kr.
25 „ 1-4 l. „	3 frt 20 kr.
50 „ 1 l. „	6 frt 10 kr.
25 „ 1 l. „	3 frt 10 kr.
50 „ 0-5 l. „	4 frt 80 kr.

(Korábbi ár 5 frt 30 kr. volt.)

Nagyobb megrendeléseknél 2% engedmény.

Borszáék, 1893. évi augusztus hó 27-én.

801. (1-x)

A borszéki fürdő és üzlet.

MATUTSEK JÓZSEF

27. év óta tennálló

férfi-, női- és gyermek cipész-üzlete

Köszöntő, 1893.

Főter 32-ik szám alatt,

a volt HUTFLESH-féle üzlethelyiségben.

Megrendelések beküldött mérték vagy lábbeli minta után a legjobb anyagból és divat szerint, lehetőleg gyorsan teljesíttetnek.

731. (7-x)